POL-30 Wong Hämäläinen Anna-Mari(UM) 10.11.2021

Viite

Asia

Ulkoasiainneuvosto 15.11.2021; Suomen tavoitteet

Ulkoasiainneuvosto kokoontuu 15.11. Brysselissä. Suomea edustaa ulkoministeri Pekka Haavisto. Kokouksen aiheina ovat Länsi-Balkan ja Sahel, joiden lisäksi käsitellään EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyön strategista kompassia ulkoministerien ja puolustusministerien yhteisistunnossa. Kokouksessa hyväksytään päätelmät eräitä tavanomaisia aseita koskevan CCW-sopimuksen kuudennesta tarkistuskonferenssista sekä ydinsulkusopimuksen (NPT) 10. tarkistuskonferenssista.

Länsi-Balkan

Kaikilla Länsi-Balkanin mailla on EU-jäsenyysperspektiivi ja EU on paras kumppani Länsi-Balkanin maille. Länsi-Balkanin alue on EU-maiden keskellä ja alueen vakaus on siten tärkeää EU:lle ja Suomelle. Jäsenyyskriteerien edellyttämät uudistukset modernisoivat yhteiskuntia ja hyödyttävät kansalaisia jo ennen jäsenyyden toteutumista. EU-jäsenyysperspektiivistä kiinni pitäminen on tärkeä signaali ennen kaikkea alueen nuorille. Lisäksi EU:n tulee etsiä konkreettisia keinoja, joilla tavoitetaan alueen nuoret. Keväällä 2020 hyväksytyn laajentumispolitiikan uuden metodologian, joka mahdollistaa Länsi-Balkanin maiden liittymisen mukaan tiettyihin EU-ohjelmiin ja -politiikkoihin jo ennen jäsenyyden toteutumista, mikäli uudistusten toteuttamisessa on edistytty riittävän ripeästi, mahdollisuutta on hyödynnettävä ehtojen täyttyessä. EU:n tuesta alueelle sekä EU-jäsenyyden tuomista eduista ja velvoitteista on viestittävä selkeästi. Asianmukainen viestintä ei ole vain EU:n vaan myös Länsi-Balkanin maiden hallitusten tehtävä. Länsi-Balkanin talous- ja investointisuunnitelman toimeenpanossa tulee edetä ripeästi ja huomioida monipuolisesti vihreän siirtymän ja digitaalisuuden tuomat mahdollisuudet. Bosnia-Hertsegovinan osalta keskeinen prioriteetti on valtiollisen toimintakyvyn palauttaminen ja kokonaistilanteen vakauttaminen. Suomi tukee kansainvälisen yhteisön korkean edustajan toimintaa. Serbian ja Kosovon tulee normalisoida suhteensa velvoitteensa mukaisesti ja niiden tulee sitoutua täysimääräisesti suhteiden normalisointidialogiin, johon EU on investoinut merkittävästi. Suhteiden normalisointi tulee toteuttaa tavalla, joka vahvistaa alueellista vakautta ja Euroopan turvallisuutta.

Sahel

EU:n tulee kriisinhallintapanostusten rinnalla vahvistaa tukeaan siviilitoimille, kuten peruspalvelujen ja opetuksen tarjoamiseen. Luottamusta lisäävät toimet ja rauhanrakentaminen tulee nostaa EU:n kärkiteemoiksi. EU:n on pyrittävä vakuuttamaan Malin johto siitä, että inklusiivinen demokratia on varmin tie kestävään rauhaan, pysyvään vakauteen ja kehitykseen. EU:n tulee perusteellisen harkinnan jälkeen voida käyttää myös rajoittavia toimenpiteitä Malia kohtaan. Keskusteluyhteys on samanaikaisesti säilytettävä. EU:n toimien tulee tukea keskeisten alueellisten toimijoiden kuten Länsi-Afrikan talousyhteisö ECOWASin toimia.

Strateginen kompassi

Suomen tavoitteena on laaja-alainen, riittävän poliittinen ja konkreettinen strateginen kompassi, joka kehittää ja vahvistaa EU:n yhteistä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Tavoitteena on, että EU kykenee kantamaan vastuuta ja tuottamaan turvallisuutta laaja-alaisesti ja tehokkaasti. Suurvaltapolitiikan kilpailun ja turvallisuusympäristön muutoksessa EU:n tulee asettaa selkeät tavoitteet turvallisuus- ja puolustusyhteistyölle. Suomen turvallisuudelle on keskeistä, että EU vastaa turvallisuusympäristön muutoksiin kokonaisvaltaisella ja kaikki ilmansuunnat kattavalla lähestymistavalla. EU:n puolustusyhteistyön tavoitteiden saavuttaminen ja strategisen kulttuurin vahvistaminen edellyttävät selkeitä toimia, kuten harjoitustoiminnan lisäämistä, suunnitteluskenaarioiden päivittämistä uhka-analyysin pohjalta ja kriisinhallintaoperaatioiden lisäksi muiden operaatioiden, kuten merellisten ja tilannekuvaa vahvistavien operaatioiden, hyödyntämistä EU:n turvallisuuspoliittisten intressien edistämiseksi. Uudet uhkat tulee jatkossakin sisällyttää EU:n puolustusalan toimien ja kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan suunnitteluun koko toimintaympäristö huomioiden. Suomi katsoo, että EU:n tulee olla globaalisti uskottava toimija ja tarvittaessa kyvykäs käynnistämään ja toimeenpanemaan erilaisia, myös vaativia, operaatioita itsenäisesti. Kyky nopeaan ja tehokkaaseen päätöksentekoon ja toimintaan sekä sotilaallisen että siviilikriisinhallinnan osalta on EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyön uskottavuuden kannalta keskeistä. Nopean toiminnan joukkojen kehittämisessä on tärkeää, että EU:ssa ei luoda päällekkäisiä työkaluja. EU:n toimintakyvyn kannalta on oleellista, että EU:lla on aito valmius käyttää nopean toiminnan kykyä. Kriisinhallinnan kokonaisvaltaisuutta ja vaikuttavuutta tulee edelleen parantaa. Kokonaisvaltaisella kriisinhallinnalla vaikutetaan myös laajemmin globaaliin turvallisuuteen ja kehitykseen. Synergiaetujen takaamiseksi EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä oikeus- ja sisäasioiden sektorin yhteistyötä ja siviili-sotilasyhteistyötä tulee kehittää edelleen. Suomi edistää yhteisten työkalujen kehittämistä hybridi- ja kyberuhkiin vastaamiseksi. Suomen tavoitteena on saada strategiseen kompassiin kirjaus tarvittavasta hybridityökalupakista, jonka keinovalikoimaa voitaisiin hyödyntää erityyppisiin hybridiuhkiin vastaamisessa sektorista riippumatta. On hyödyllistä, että EU on keskeinen toimija myös yhteiskäyttöisissä ympäristöissä, kuten avaruudessa ja merialueilla. Suomi jatkaa aktiivista otettaan huoltovarmuusjärjestelyiden ja sitoumusten edistämiseksi turvallisuuden ja puolustuksen alalla. Suomi tukee EU:n kumppanuuksien monipuolistamista ja vahvistamista sekä räätälöityjen kumppanuuksien mallia. EU:n ja Naton välinen ja transatlanttinen yhteistyö ovat tärkeitä Euroopan turvallisuuden vahvistamiseksi ja EU:n intressien edistämiseksi. Suomi pitää uutta EU:n ja Naton välistä julkilausumaa tärkeänä. Yhteistyötä on kehitettävä myös muiden keskeisten kansainvälisten järjestöjen kuten YK:n ja erilaisten alueellisten järjestöjen kanssa.

Asialista:

Länsi-Balkan	s. 3
Sahel	s. 5
Strateginen kompassi	s. 7

Ulkoministeriö TAVOITEMUISTIO

EUR-40 Karjalainen Keijo 02.11.2021

Asia
Länsi-Balkan

Kokous/tapaaminen
Ulkoasiainneuvosto 15.11.2021

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot
Keijo Karjalainen, UM, keijo.karjalainen@formin.fi, 0295 352 030

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Ministerit keskustelevat EU:n roolista Länsi-Balkanin alueella. Ajankohtaisista asioista esille voivat nousta Bosnia-Hertsegovina ja Serbian ja Kosovon suhteiden normalisointidialogin tilanne.

2. SUOMEN TAVOITE

Eduskunnalle toimitetaan 12.11.2021 E-selvitys komission laajentumispaketista 2021.

Kaikilla Länsi-Balkanin mailla on EU-jäsenyysperspektiivi ja EU on paras kumppani Länsi-Balkanin maille. Länsi-Balkanin alue on EU-maiden keskellä ja alueen vakaus on siten tärkeää EU:lle ja Suomelle. Jäsenyyskriteerien edellyttämät uudistukset modernisoivat yhteiskuntia ja hyödyttävät kansalaisia jo ennen jäsenyyden toteutumista. EU-jäsenyysperspektiivistä kiinni pitäminen on tärkeä signaali ennen kaikkea alueen nuorille. Lisäksi EU:n tulee etsiä konkreettisia keinoja, joilla tavoitetaan alueen nuoret.

Keväällä 2020 hyväksytyn laajentumispolitiikan uuden metodologian, joka mahdollistaa Länsi-Balkanin maiden liittymisen mukaan tiettyihin EU-ohjelmiin ja -politiikkoihin jo ennen jäsenyyden toteutumista, mikäli uudistusten toteuttamisessa on edistytty riittävän ripeästi, mahdollisuutta on hyödynnettävä ehtojen täyttyessä.

EU:n tuesta alueelle sekä EU-jäsenyyden tuomista eduista ja velvoitteista on viestittävä selkeästi. Asianmukainen viestintä ei ole vain EU:n vaan myös Länsi-Balkanin maiden hallitusten tehtävä.

Länsi-Balkanin talous- ja investointisuunnitelman toimeenpanossa tulee edetä ripeästi ja huomioida monipuolisesti vihreän siirtymän ja digitaalisuuden tuomat mahdollisuudet.

Bosnia-Hertsegovinan osalta keskeinen prioriteetti on valtiollisen toimintakyvyn palauttaminen ja kokonaistilanteen vakauttaminen. Suomi tukee kansainvälisen yhteisön korkean edustajan toimintaa.

Serbian ja Kosovon tulee normalisoida suhteensa velvoitteensa mukaisesti ja niiden tulee sitoutua täysimääräisesti suhteiden normalisointidialogiin, johon EU on investoinut merkittävästi. Suhteiden normalisointi tulee toteuttaa tavalla, joka vahvistaa alueellista vakautta ja Euroopan turvallisuutta.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Keskustelu on jatkoa toukokuussa ulkoasiainneuvostossa käydylle keskustelulle. Tavoitteena on saavuttaa yhteisymmärrys siitä, miten yhteistyötä Länsi-Balkanin kanssa jatketaan.

4. TAUSTA

Ulkoasiainneuvoston kokouksessa 10.5.2021 vahvistettiin yhtenäinen halu EU:n vahvemmalle Länsi-Balkan-sitoutumiselle. Korostettiin alueen strategista merkitystä EU:lle. Tärkeiksi yhteistyöalueiksi nostettiin esim. ilmasto, ympäristö, energiatehokkuus ja muuttoliike. EU:n uskottavuuden säilyttämistä ja lupausten kiinnipitämistä alueella pidettiin tärkeänä. Myös yhteistyön tärkeyttä saman mielisten kumppanimaiden, kuten Yhdysvaltojen, kanssa korostettiin.

Esiin nousi myös yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittymisen, strategisen viestinnän sekä dis-informaation vastaisen toiminnan tärkeys. EU:n tuomista konkreettisista eduista tulisi viestiä suoraan kansalaisille, ja alueen maita tulisi muistuttaa vankkumattomasta sitoutumisesta EU-perspektiiviin.

Komissio julkisti lokakuussa 2020 Länsi-Balkanin talous- ja investointisuunnitelman sekä alueen vihreän agendan toimintasuunnitelman, joilla tuetaan alueen kilpailukykyä, vihreää ja digitaalista siirtymää, yhteyksien kehittämistä, alueellisen yhteismarkkinan luomista sekä kauppaa ja EU-lähentymistä. Keskeisiä aloja ovat kiertotalous, jätehuolto, ilmanlaadun parantaminen, liikenneyhteydet sekä roaming-maksujen alentaminen EU:n ja Länsi-Balkanin välillä. Suunnitelma sisältää 30 miljardia euroa mobilisoivan investointipaketin. EU:n liittymistä valmisteleva tukiväline on jatkossakin keskeinen rahoitusinstrumentti.

EU on Länsi-Balkanin maiden merkittävin tuenantaja koronakriisiin vastaamisessa. Tähänastisen tuen yhteenlaskettu määrä on 3,3 miljardia euroa, mikä sisältää Euroopan investointipankin myöntämän 1,7 miljardin euron tukipaketin. Länsi-Balkanin maat ovat voineet hyödyntää myös EU:n aloitteita, kuten EU:n yhteishankintasopimusta ja rahtiliikenteen sujuvoittamiseksi käyttöön otettuja ”vihreitä kaistoja” koronakriisin yhteydessä. EU myös tukee alueen kykyä vastata kriiseihin jatkossa.

Länsi-Balkan on yksi EU:n rokotetuen ensisijaisista kohdealueista. Rokotekattavuus alueella on toistaiseksi alhainen. Pohjois-Makedonia ja Albania ovat liittyneet EU:n koronarokotustodistusjärjestelmään, muissa alueen maissa liittymistä valmistellaan. Pandemiatilanne on alueen maissa edelleen huolestuttava.

EU:n ja Länsi-Balkanin huippukokous järjestettiin Sloveniassa 6.10. Kokouksessa keskusteltiin yhteistyöstä Covid19-pandemian torjunnassa ja sen seurauksiin vastaamisessa, EU:n Länsi-Balkania koskevan talous- ja investointisuunnitelman toimeenpanosta sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisesta yhteistyöstä.

Bosnia-Hertsegovinan poliittinen tilanne on heikentynyt. Serbitasavalta on presidenttineuvoston serbijäsen Milorad Dodikin johdolla käynnistänyt toimet irtautumiseksi liittovaltiotason instituutioista ja Kansainvälisen yhteisön Korkean edustajan tekemien päätösten kumoamiseksi. Valtiotason päätöksenteko on ollut pysähdyksissä Serbitasavallan ja Dodikin boikotoitua kaikkea yhteistyötä sen jälkeen, kun edellinen Korkea edustaja Inzko ennen väistymistään hyväksyi Bosnia-Hertsegovinan rikoslakiin muutokset, joilla kiellettiin mm. kansanmurhan kieltäminen. Serbitulkinnan mukaan lakimuutos on serbivastainen ja sillä on tavoiteltu serbien kollektiivista tuomitsemista kansanryhmänä.

Serbia ja Kosovo ovat sitoutuneet normalisoimaan suhteensa dialogilla, jota EU fasilitoi. EU nimitti keväällä 2020 Miroslav Lajčákin EU:n erityisedustajaksi hoitamaan dialogia ja Länsi-Balkanin alueellisia kysymyksiä. Osapuolet neuvottelivat aktiivisesti viime vuonna, mutta tänä vuonna dialogi on edennyt hitaammin, mihin osaltaan ovat vaikuttaneet Kosovossa keväällä pidetyt ennenaikaiset parlamenttivaalit ja syksyn paikallisvaalit. Dialogiprosessi on tärkeä pitää käynnissä, sillä se on ainoa kanava Serbian ja Kosovon välillä olevien kysymysten ratkaisemiseen. Suomi tukee aktiivisesti erityisedustaja Lajčákia dialogin fasilitoinnissa.

Ulkoministeriö TAVOITEMUISTIO

ALI-40 Lipponen Kirsi 3.11.2021

Asia
Sahel

Kokous/tapaaminen
Ulkoasiainneuvosto 15.11.2021

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot
Kirsi Lipponen UM ALI-40 kirsi.lipponen@formin.fi p. 0505132944
Pia Rantakangas UM EUE pia.rantakangas@formin.fi
Sofia Sandell UM POL-10 sofia.sandell@formin.fi

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Ulkoasiainneuvosto keskustelee Sahelin tilanteesta.

2. SUOMEN TAVOITE

EU:n tulee kriisinhallintapanostusten rinnalla vahvistaa tukeaan siviilitoimille, kuten peruspalvelujen ja opetuksen tarjoamiseen. Luottamusta lisäävät toimet ja rauhanrakentaminen tulee nostaa EU:n kärkiteemoiksi.

EU:n on pyrittävä vakuuttamaan Malin johto siitä, että inklusiivinen demokratia on varmin tie kestävään rauhaan, pysyvään vakauteen ja kehitykseen. EU:n tulee perusteellisen harkinnan jälkeen voida käyttää myös rajoittavia toimenpiteitä Malia kohtaan. Keskusteluyhteys on samanaikaisesti säilytettävä.

EU:n toimien tulee tukea keskeisten alueellisten toimijoiden kuten Länsi-Afrikan talousyhteisö ECOWASin toimia.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Keskustelu käydään Sahelin tilanteesta, joka ei ole kääntymässä parempaan lukuisista tukitoimista huolimatta. Kuluneen vuoden aikana sotilasvallankaappauksia on tapahtunut Malissa ja Tshadissa. Armeijan valta on alueen maissa vahva ja hallintojen toimia leimaa taistelu terrorismia vastaan. Luottamus kansalaisten ja keskushallinnon tai turvallisuustoimijoiden välillä on olematonta. Peruspalvelujen tuottaminen on laajoilla alueilla muiden kuin valtiotoimijoiden varassa, mikä heikentää osaltaan luottamusta valtion kykyyn pitää huolta kansalaisistaan.

Siviilitoimintojen vahvistamisen ja peruspalvelujen tuottamisen tarvetta sotilaallisten toimien ohella on viime aikoina painotettu voimakkaasti Sahelin kontekstissa, ml. Sahel G5-maiden huippukokouksen toimesta helmikuussa 2021. Rauhan, kehityksen, humanitaarisen tilanteen yhteyttä korostava lähestymistapa (kolmoisnexus) on jo pitkään ollut EU:n toimien ytimessä. Tämä lähestymistapa tulisi tuoda entistä näkyvämmäksi Sahelin tilanteessa niin EU:n toiminnassa kuin viestinnässä. Kansalaisten luottamuksen vahvistaminen ihmisoikeuksia kunnioittavan ja kansalaisten etua ajavan keskusvallan, armeijan ja kansainvälisten sotilaallisten operaatioiden läsnäoloa kohtaan on Sahelin tilanteen kannalta ratkaisevaa ja se tulisi nostaa EU:n läpileikkaavaksi painopisteeksi.

Malin tilanne herättää erityisen suurta huolta. Viime aikojen kehitys antaa olettaa, että sotilasjohto pyrkii pitämään kiinni vallasta yli sovitun siirtymäkauden ja on aikeissa siirtää helmikuuksi 2022

suunniteltuja vaaleja. Uutiset Malin hallinnon mahdollisista aikeista ostaa palveluja venäläiseltä yksityiseltä palkkasoturiryhmältä Wagnerilta lisäävät entisestään epäluottamusta hallinnon tavoitteita kohtaan.

Ulkoasianneuvostossa esiin nousee mahdollinen eteneminen pakotteiden osalta. EU on Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti (toukokuu 2021) pitänyt esillä mahdollisuutta rajoittaviin toimenpiteisiin niitä toimijoita kohtaan, jotka haittaavat Malin demokraattista siirtymää. Rajoittavat toimenpiteet ovat yksi osa EU:n keinovalikoimaa, jossa mm. rahoitusohjelmat ja poliittinen dialogi ovat keskeisessä roolissa. EU:n kehitysyhteistyörahoitus Malissa, ml. budjettituki, on suunnattu demokraattisen siirtymän tukemiseen. Maksatuksia on ehdollistettu maassa tapahtuvalle myönteiselle kehitykselle ja vaalien järjestämiselle suunnitelman mukaisesti. Pakotteita pidetään tärkeänä painostuskeinona hallinnon suuntaan, jotta se palaisi noudattamaan sovittua siirtymätiekarttaa ja pidättäytyisi muista sellaisista toimista, jotka todennäköisesti haittaavat pysyvän rauhan ja demokratian saavuttamista.

4. TAUSTA

Malin tilanne on koko ajan heikentynyt elokuun 2020 vallankaappauksesta alkaen. Toukokuun 2021 vallankaappaus lisäsi poliittisia ja sosiaalisia jännitteitä entisestään. Turvallisuustilanne heikkenee jatkuvasti. Yhteenotot ovat lisääntyneet maan pohjois- ja keskiosissa ja konflikti on vaarassa levitä etelään, kohti pääkaupunkia Bamakoa. Vuonna 2015 allekirjoitetun Algerin rauhansopimuksen toimeenpanon hidas eteneminen pysyy merkittävänä esteenä Pohjois-Malin turvallisuustilanteen parantumiselle.

Malin nykyinen sotilasjohto on vakuuttanut pitävänsä kiinni siirtymäkauden aikataulusta, ml. vaaleista helmikuussa 2022. Viime aikojen tapahtumat antavat kuitenkin olettaa muuta. On todennäköistä, että hallinto pyrkii pitämään kiinni valta-asemastaan ja aikoo siirtää vaaleja. Uutiset Malin hallinnon mahdollisista aikeista ostaa palveluja venäläiseltä yksityiseltä palkkasoturiryhmältä Wagnerilta herättää suurta huolta. Mali ei ole virallisesti vahvistanut yhteistyötä. Malin pääministeri Maïga on kuitenkin todennut Malin tarvitsevan uusi kumppaneita terrorisminvastaisessa taistelussa Ranskan ilmoitettua sotilaallisesta vetäytymisestään.

Alueelliset järjestöt Afrikan unioni AU ja Länsi-Afrikan talousyhteisö ECOWAS sulkivat Malin toukokuun vallankaappauksen seurauksena ulos päätöksentekojärjestelmistään. ECOWAS on säilyttänyt mahdollisuuden asettaa pakotteita, mikäli Malin siirtymä ei etene sovitun suunnitelman mukaisesti. ECOWAS tekee tätä koskevan päätöksen mahdollisesti 7.11. pidettävässä huippukokouksessaan. On pidetty tärkeänä, että EU:n toimet ovat yhdenmukaisia ECOWASin toimien kanssa.

Suomi kanavoi tukeaan Sahelin alueelle pääasiassa YK:n ja EU:n kautta, jotka kohdentavat varoja turvallisuuteen, kehitykseen ja humanitaariseen apuun. Suomen merkittävin suora panos alueelle on osallistuminen kriisinhallintaoperaatioihin. Suomi osallistuu tällä hetkellä EU:n sotilaalliseen koulutusoperaatio EUTM Maliin 12 sotilaalla ja on kasvattavamassa osallistumistaan kuluvan vuoden 2021 aikana 20 sotilaaseen ja edelleen noin 55 sotilaaseen vuoden 2022 aikana.

Vuosina 2020-2021 Suomi on ohjannut alueelle yhteensä 9,3 MEUR humanitaarista apua World Food Programin ja Punaisen ristin kautta (kohdemaat Burkina Faso, Mali, Niger). Suomi on tukenut EU:n Afrikka-hätäapurahaston EUTF:n Sahel-toimintaa miljoonalla eurolla. Lisäksi Suomi on tukenut alueella toimivien suomalaisten kansalaisjärjestöjen työtä pienimuotoisesti kehitysyhteistyövaroin. CMI:n kautta Suomi on tukenut ECOWASin rauhanvälitystoiminnan kapasiteetin kehittämistä. Muita mahdollisuuksia tukea rauhanvälitystoimia alueella tutkitaan. G5-maiden yhteisiä joukkoja Suomi on tukenut 900 000 eurolla vuonna 2018 EU:n Afrikan rauhanrahaston (African Peace Facility) kautta ja valmistelee 500 000 euron lisätukea vuonna 2021.

Ulkoministeriö TAVOITEMUISTIO

POL-10 Heiskanen Janne 3.11.2021

Asia
Strateginen kompassi

Kokous/tapaaminen
Ulkoasiainneuvosto 15.11.2021

Asiakirjat
UTPJ 20/2021 vp, UTPJ 8/2021 vp, UTP 11/2020 vp, VNS 78/2021, VNS 4/2020 vp, VNS 7/2020 vp

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot
Janne Heiskanen/UM, janne.heiskanen@formin.fi, p. 0295 350 330
Ilmari Uljas/PLM, ilmari.uljas@gov.fi, p. 0295 140 048
Tiina Ehrnrooth/SM, tiina.ehrnrooth@govsec.fi, p. 0295 488 277
Jaana Jokelainen/VNEUS, jaana.jokelainen@gov.fi, p. 0295 160 329

1. ESILLÄ OLEVAT KYSYMYKSET

Ulkoministerien ja puolustusministerien yhteiskokouksen odotetaan antavan poliittista ohjausta EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyön suunnan määrittämiseen ja tavoitteiden kirkastamiseen eli ns. strategiseen kompassiin. Korkea edustaja Borrell esittelee kokouksessa strategisen kompassin ensimmäisen luonnoksen.

2. SUOMEN TAVOITE

Suomen kantoja aihealueeseen on määritelty valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa (VNS 4/2020 vp), selonteossa EU-politiikasta (VNS 7/2020 vp), valtioneuvoston puolustusselonteossa (VNS 78/2021). Lisäksi kriisinhallinnan parlamentaarinen komitea antoi suosituksia Suomen kriisinhallinnan kehittämiseksi (valtioneuvoston julkaisuja 2021:13). Suomen kantoja strategiseen kompassiin on määritelty tarkemmin UTP-kirjeessä (UTP 11/2020 vp) ja UTP-jatkokirjeissä (UTPJ 8/2021 vp ja UTPJ 20/2021 vp). Tiivistetysti:

Suomen tavoitteena on laaja-alainen, riittävän poliittinen ja konkreettinen strateginen kompassi, joka kehittää ja vahvistaa EU:n yhteistä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Tavoitteena on, että EU kykenee kantamaan vastuuta ja tuottamaan turvallisuutta laaja-alaisesti ja tehokkaasti.

Suurvaltapolitiikan kilpailun ja turvallisuusympäristön muutoksessa EU:n tulee asettaa selkeät tavoitteet turvallisuus- ja puolustusyhteistyölle. Suomen turvallisuudelle on keskeistä, että EU vastaa turvallisuusympäristön muutoksiin kokonaisvaltaisella ja kaikki ilmansuunnat kattavalla lähestymistavalla.

EU:n puolustusyhteistyön tavoitteiden saavuttaminen ja strategisen kulttuurin vahvistaminen edellyttävät selkeitä toimia, kuten harjoitustoiminnan lisäämistä, suunnitteluskenaarioiden päivittämistä uhka-analyysin pohjalta ja kriisinhallintaoperaatioiden lisäksi muiden operaatioiden, kuten merellisten ja tilannekuvaa vahvistavien operaatioiden, hyödyntämistä EU:n turvallisuuspoliittisten intressien edistämiseksi. Uudet uhkat tulee jatkossakin sisällyttää EU:n puolustusalan toimien ja kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan suunnitteluun koko toimintaympäristö huomioiden.

Suomi katsoo, että EU:n tulee olla globaalisti uskottava toimija ja tarvittaessa kyvykäs käynnistämään ja toimeenpanemaan erilaisia, myös vaativia, operaatioita itsenäisesti. Kyky nopeaan ja tehokkaaseen päätöksentekoon ja toimintaan sekä sotilaallisen että siviilikriisinhallinnan osalta on EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyön uskottavuuden kannalta keskeistä.

Nopean toiminnan joukkojen kehittämisessä on tärkeää, että EU:ssa ei luoda päällekkäisiä työkaluja. EU:n toimintakyvyn kannalta on oleellista, että EU:lla on aito valmius käyttää nopean toiminnan kykyä.

Kriisinhallinnan kokonaisvaltaisuutta ja vaikuttavuutta tulee edelleen parantaa. Kokonaisvaltaisella kriisinhallinnalla vaikutetaan myös laajemmin globaaliin turvallisuuteen ja kehitykseen. Synergiaetujen takaamiseksi EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä oikeus- ja sisäasioiden sektorin yhteistyötä ja siviili-sotilasyhteistyötä tulee kehittää edelleen.

Suomi edistää yhteisten työkalujen kehittämistä hybridi- ja kyberuhkiin vastaamiseksi. Suomen tavoitteena on saada strategiseen kompassiin kirjaus tarvittavasta hybridityökalupakista, jonka keinovalikoimaa voitaisiin hyödyntää erityyppisiin hybridiuhkiin vastaamisessa sektorista riippumatta.

On hyödyllistä, että EU on keskeinen toimija myös yhteiskäyttöisissä ympäristöissä, kuten avaruudessa ja merialueilla.

Suomi jatkaa aktiivista otettaan huoltovarmuusjärjestelyiden ja sitoumusten edistämiseksi turvallisuuden ja puolustuksen alalla.

Suomi tukee EU:n kumppanuuksien monipuolistamista ja vahvistamista sekä räätälöityjen kumppanuuksien mallia. EU:n ja Naton välinen ja transatlanttinen yhteistyö ovat tärkeitä Euroopan turvallisuuden vahvistamiseksi ja EU:n intressien edistämiseksi. Suomi pitää uutta EU:n ja Naton välistä julkilausumaa tärkeänä. Yhteistyötä on kehitettävä myös muiden keskeisten kansainvälisten järjestöjen kuten YK:n ja erilaisten alueellisten järjestöjen kanssa.

3. NEUVOTTELUTILANNE

Ulko- ja puolustusministerit keskustelevat strategisen kompassin ensimmäisestä luonnoksesta.

Kevään ja kesän aikana keskustelua on käyty ulko- ja puolustusministerikokouksissa. Ulkoasiainneuvoston jälkeen seuraavia poliittisen tason keskusteluita on tarkoitus käydä Eurooppa-neuvostossa joulukuussa. Lisäksi keskustelut jatkuvat työtasolla EU:n poliittisten ja turvallisuusasioiden komitean tasolla ja ohjauksessa. Strateginen kompassi on tarkoitus hyväksyä maaliskuussa ulko- ja puolustusministereiden kesken neuvostossa, minkä jälkeen asiakirja viedään vielä Eurooppa-neuvostoon (24.–25.3.2022).

4. TAUSTA

Strategisen kompassin tavoitteena on tarkentaa ja täsmentää EU:n globaalistrategiassa ja sitä seuranneissa marraskuun 2016 neuvoston päätelmissä yhteisesti hyväksyttyjä tavoitteita kriisinhallinnan, kumppanien tukemisen ja Euroopan unionin ja sen kansalaisten suojelun osalta. Kompassilla pyritään myös varmistamaan, että viime vuosina käynnistetyillä puolustusaloitteilla saavutetaan toivottuja tuloksia. Kyseessä on ensimmäinen kerta, kun EU:ssa toteutetaan arviointi- ja ohjausprosessi EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyön alalla.

Strateginen kompassi jaetaan neljään sisältökokonaisuuteen. Monet teemat ja käsiteltävät asiat huomioidaan läpileikkaavasti, eikä asioiden yksiselitteistä sijoittamista vain tiettyihin sisältökokonaisuuksiin ole mahdollista tehdä. Strategisen kompassin avulla pyritään löytämään

konkreettisia toimia aiemmin sovitun varsin yleisluonteisen tavoitetason tarkentamiseksi ja synergiaa eri toimien välillä.

1. **Kriisinhallinnan** osalta pyritään vahvistamaan unionin valmiutta kokonaisvaltaiseen ulkoiseen toimintaan ja täsmentämään tavoitetasoa. Keskeisiä kysymyksiä ovat muun muassa kriisinhallintarakenteiden, rahoituksen, joukkojenmuodostuksen ja nopean toiminnan kehittäminen.
2. **Resilienssin** alla käsiteltäviä kokonaisuuksia ovat mm. solidaarisuus ja keskinäinen avunanto, kyber- ja hybridiuhat, avaruuden ja puolustuksen yhteydet, kriittinen infrastruktuuri, merellinen turvallisuus, energiaturvallisuus, huoltovarmuus ja uudet teknologiat. Kompassin avulla on tarkoitus kattaa teemoja, joita globaalistrategian hyväksymisen aikaan oli pohdittu vain vähän turvallisuus- ja puolustusnäkökulmasta.
3. **Suorituskykyjen kehittäminen** kattaa sekä siviili- että sotilaspuolen. Sotilaallisten suorituskykyjen kehittämistä pyritään ohjaamaan huomioiden myös uudet puolustusaloitteet, kuten pysyvä rakenteellinen yhteistyö (PRY), EU:n puolustusrahasto (EDF) ja puolustuksen vuosittain arviointi (CARD) muodostama kokonaisuus. Siviilikriisinhallinnassa työtä suorituskykyjen kehittämiseksi jatketaan vuonna 2018 tehdyn ns. EU:n siviilikriisinhallinnan kompaktisopimuksen pohjalta.
4. **Kumppanuuksia** pyritään kehittämään aiempaa strategisemmin.

Strategisen kompassin ei ole tarkoitus korvata tai avata vuoden 2016 EU:n globaalistrategiaa tai keskeisiä turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä määrittäviä asiakirjoja tai aloitteita. Lähtökohta on, että mietitään tapoja tarkentaa ja kehittää aiemmin yhteisesti sovittua tavoitetasoa. Kompassilla haetaan nyt konkreettisia toimia aiemmin sovitun melko yleisluonteisen tavoitetason saavuttamiseksi ja synergiaa eri toimien välillä. Kompassilla halutaan myös jäsentää turvallisuus- ja puolustusaloitteista syntyvää kokonaiskuvaa, jotta aloitteilla saavutettaisiin haluttu lopputulos.

LIITTEET

Asiasanat	Länsi-Balkan, UAN Ulkoasiainneuvosto, YTPP, YUTP, Sahel
Hoitaa	**UM**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, TEM, VM, VNK, YM